

Směrnice vedoucí katedry speciální pedagogiky č. 2/2021

Část I.

Obecná ustanovení

Čl. 1

(1) Tuto směrnici vydává vedoucí katedry speciální pedagogiky (dále též jen „vedoucí katedry“) na základě čl. 22 opatření děkana č. 7/2017 o studiu v bakalářských a magisterských studijních programech ve znění změn provedených opatřeními děkana č. 8/2019 a změn provedených opatřeními děkana č. 11/2021 (dále jen „opatření děkana“).

(2) Tato směrnice zejména konkretizuje pravidla obsažená v opatření děkana týkající se státní závěrečné zkoušky (dále jen „SZZ“) nebo její části garantované katedrou pro NMgr. studijní program **Speciální pedagogika (SPn)**.

Část II.

Oborová část SZZ

Čl. 2

(1) SZZ zahrnuje několik samostatně hodnocených zkoušek z jednotlivých předmětů SZZ (dále jen "zkouška z předmětu SZZ"). Zkouška z předmětu SZZ se může členit na dílčí součásti; ty jsou však hodnoceny souhrnně známkou za zkoušku z předmětu SZZ.

(2) Katedra garantuje tyto zkoušky z předmětu SZZ:

Povinné předměty SZZ

KPES/0Q3 Speciální pedagogika a psychologie
KPES/0Q4 Speciálně pedagogická diagnostika
KPES/0Q5 Poradenství a intervence ve speciální pedagogice

Čl. 3

Zkouška z předmětu SZZ KPES/0Q3 Speciální pedagogika a psychologie

(1) Do zkoušky ústí tyto povinné předměty:

KPES/0SPR Speciální pedagogika raného a předškolního věku
KPES/0SPS Speciální pedagogika školního věku
KPES/0SPD Speciální pedagogika dospělého a seniorského věku
KPES/0PSP Pedagogická a školní psychologie

(2) Zkouška má ústní formu. Čas určený na přípravu je přibližně 30 minut. O výsledku zkoušky rozhoduje komise na základě posouzení úrovně znalostí z oboru speciální pedagogiky a psychologie a schopnosti integrace a propojení znalostí z různých speciálně pedagogických disciplín uvedených výše. Výkon je hodnocen jednou známkou.

(3) Tematické okruhy zkoušky jsou:

a. Psychologická část

- (1) Ontogenetická specifika prenatálního období (početí až porod), novorozeneckého a kojeneckého období a batolecího a předškolního věku. Psychosociální a etické konsekvence se zaměřením na speciální pedagogiku.
- (2) Ontogenetická specifika školního věku. Psychosociální konsekvence se zaměřením na speciální pedagogiku.
- (3) Charakteristika a specifika rodin pečujících o děti s postižením, resp. se speciálními potřebami. Současná rodina, úloha rodičů, funkce rodiny, vztahy a role uvnitř rodiny, postavení a úloha sourozenců a prarodičů v rámci těchto rodin. Možnosti podpory rodin pečujících o děti se SVP.
- (4) Proces vyrovnávání se rodiny s narozením dítěte s postižením (ZP), resp. se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) a přijetí dítěte se závažným zdravotním postižením rodinou (coping). Psychosociální a etické aspekty. Kompetence a míra poskytnutých informací rodičům (zákonným zástupcům) dětí se závažným ZP.
- (5) Dospívání dítěte se speciálními potřebami. Možné výchovné obtíže, volba vzdělávací dráhy, profesní volba.
- (6) Proces učení v kontextu speciálních potřeb – determinanty učebního výkonu - (kognitivní, emoční, motivační), dopady postižení do kognitivního zpracování, možnosti kompenzace, rozvíjení metakognice a autoregulovaného učení.
- (7) Přístup učitele k žákovi – komunikace, očekávání, hodnocení. Vliv učitele na školní výkon – co jej zprostředkuje, kde se může projevit – uveďte příklady ve vztahu k žákům se SVP (např. na příkladu kauzálních atribucí či typizování žáků).
- (8) Motivace a vůle ve škole, specifika u žáků se SVP, naučená bezmocnost a naučený optimismus
- (9) Školní úspěšnost a škola jako zátěž – protektivní a rizikové faktory školního úspěchu a selhávání – na straně žáka, rodiny a školy. Možnosti prevence.
- (10) Sociálně psychologické aspekty školní třídy, klima třídy, práce se třídou se žákem se SVP. Příprava třídy na příchod žáka se závažnějšími SVP.
- (11) Děti s letální diagnózou. Komunikace s dítětem a rodinou. Možnosti podpory, hospicová péče.

b. Speciálně pedagogická část

(1) Raná péče jako sociální služba poskytovaná v rámci resortu MPSV, legislativní opora. Význam a úkoly rané péče. Jednotlivé oblasti činností v rámci této sociální služby, její formy.

(2) Vstup dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami, do systému škol a školských zařízení. Základní legislativa, typy, význam a úloha školských poradenských zařízení, jejich standardní činnosti, personální vybavení a úkoly.

(3) Druhy a typy škol pro děti, žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). Charakteristika dítěte se SVP, legislativní zakotvení, práva a možnosti při uplatňování podpůrných opatření u dětí se SVP.

(4) Možnosti, podmínky a formy inkluzivního předškolního vzdělávání dětí se SVP (speciálními vzdělávacími potřebami) v rámci hlavního vzdělávacího proudu ve spádových (kmenových) školách a ve školách samostatně zřízených pro děti se SVP (, podle §16, odst. 9 školského zákona. Dětské skupiny a další formy institucionální péče o děti batolecího a předškolního věku. Specifika Školního vzdělávacího programu pro speciální předškolní vzdělávání (ŠVP-PV) a povinné speciální předškolní vzdělávání. Předměty speciálně pedagogické péče (se zaměřením na jednotlivé oblasti speciální pedagogiky), možnosti speciálně pedagogické intervence.

(5) Možnosti, podmínky a formy inkluzivního školního vzdělávání dětí se SVP v rámci hlavního vzdělávacího proudu ve spádových (kmenových) školách a ve školách samostatně zřízených pro děti se SVP (podle §16, odst. 9 školského zákona). Specifika Školního vzdělávacího programu pro speciální vzdělávání. Předměty speciálně pedagogické péče (se zaměřením na jednotlivé oblasti speciální pedagogiky), možnosti speciálně pedagogické intervence.

(6) Začátek školní docházky - odklad školní docházky, přípravné ročníky, dopad předčasného vstupu do školní docházky na školní výkonnost dítěte, stimulační programy pro přípravu na školní docházku.

(7) Podpůrná opatření – předměty speciálně pedagogické péče, pedagogická a speciálně pedagogická intervence, asistent pedagoga a jeho spolupráce se školním speciálním pedagogem, poradenská podpora.

(8) Individuální vzdělávací plán – struktura, význam jednotlivých částí, parametry kvalitně sestaveného plánu, podmínky jeho využití.

(9) Postavení, úloha a kompetence speciálního pedagoga v rámci multidisciplinárního týmu. Osobnostní a odborné dispozice pro vzájemnou spolupráci v rámci víceoborového týmu.

(10) Školní speciální pedagog – legislativní vymezení, náplň práce, pozice v pracovním týmu školy. Školní poradenské pracoviště.

(11) Domácí vzdělávání a alternativní školství v kontextu žáků se SVP.

(12) Pracovní uplatnění, možnosti podporovaného zaměstnání, podpora zaměstnanosti lidí s postižením

(13) Partnerství a rodičovství lidí s postižením.

(4) Student si vylosuje jeden okruh z psychologické části a jeden okruh ze speciálně pedagogické části.

(5) Čas trvání zkoušky je přibližně 30 minut. Zkouška je rozpravou nad vylosovanými tématy. Komise v průběhu zkoušky pokládá studentovi/studentce doplňující otázky.

Čl. 4

Zkouška z předmětu SZZ KPES/0Q4 Speciálněpedagogická diagnostika

(1) Do zkoušky ústí tyto povinné předměty:

KPES/OSD1 Speciálněpedagogická diagnostika I
KPES/OSD2 Speciálněpedagogická diagnostika II

(2) Zkouška má ústní formu. Student si ke zkoušce přinese seznam prostudované literatury. Čas určený na přípravu je přibližně 20 minut. O výsledku zkoušky rozhoduje komise na základě posouzení úrovně znalost. U každé otázky je předpokládána základní orientace v tématu, schopnost vysvětlit ho a uvažovat nad ním i z teoretického i z praktického hlediska. Výkon je hodnocen jednou známkou.

(3) Tematické okruhy zkoušky jsou:

1. Vymezte předmět speciálně pedagogické diagnostiky. Pojmenujte profesní kompetence speciálního pedagoga nutné pro realizaci diagnostického procesu, dejte do kontextu se standardy testování a etickými zásadami realizace diagnostického vyšetření.
2. Popište možnosti a varianty spolupráce školských pracovišť s dalšími pracovišti ve školství, zdravotnictví či v oblasti sociální péče v různých fázích diagnostického procesu. Vnější zdroje diagnostiky – zdravotní dokumentace, zprávy dalších institucí, zprávy ze školy, rozbor školních dokumentů a výkonů.
3. Vymezte varianty diagnostických vyšetření podle typů poradenských zařízení a podle účelu vyšetření. Pojmenujte základní zásady a postupy při vyšetření. Popište možnosti diagnostického procesu jako základu navazujících intervencí a terapie (psychologické, speciálně pedagogické). Možnosti spolupráce s dalšími pomáhajícími profesemi.
4. Pojmenujete základní okolnosti vyšetření, popište proces formulování zakázky. Definujte náležitosti informovaného souhlasu zákonných zástupců. Popište průběh vyšetření, proces volby vlastního diagnostického postupu.
5. Popište práci se základními diagnostickými zdroji a uveďte základní postupy a jejich použití: anamnéza, pozorování, rozhovor, testování: psychologické testy a zkoušky, speciálně pedagogické testy a zkoušky (uveďte orientační přehled pro jednotlivé oblasti percepce), didaktické testy a zkoušky.
6. Popište, jak probíhá závěrečná fáze diagnostického procesu: vyhodnocení, analýza záznamů, interpretace, sdělení rodičům, formulace závěru, zpráva. Vymezte náležitosti kvalitní diagnostické zprávy.
7. Uveďte speciálně pedagogické vyšetření do kontextu týmové diagnostiky – spolupráce v rámci poradenského zařízení. Pojmenujte rizika a úskalí diagnostiky. Vymezte diagnostické procesy a jejich specifika a úskalí z hlediska jejich účelu a základního zaměření: diferenciální diagnostika, statická vs. dynamická diagnostika.
8. Speciálně pedagogická diagnostika v předškolním věku: vymezte diagnostické možnosti ve vztahu k vývojovým odchylkám a poruchám v předškolním věku. Popište proces posuzování školní zralosti a připravenosti. Pojmenujte další diagnostické zakázky typické pro předškolní období.
9. Diagnostika v oblasti specifických poruch učení: popište základní využívané nástroje a diagnostické postupy. Dejte do souvislosti s konceptem dílčích funkcí a diagnostikování jejich úrovně.
10. Diagnostika postižení intelektu: jaké jsou typy zakázek v rámci speciálně pedagogického vyšetření, zejména ve vztahu ke stupni postižení a věku klientů. uveďte vhodné nástroje pro diagnostiku a základní diagnostické otázky.
11. Jedinci s poruchou autistického spektra: jaké jsou typy zakázek v rámci speciálně pedagogického vyšetření. Pojmenujte dostupné diagnostické nástroje. Popište práci s Edukačně hodnotícím profilem.

12. Diagnostika narušené komunikační schopnosti: vymezte základní typy zakázek vzhledem k věku a typům vad řeči. Uveďte možnosti hodnocení v jednotlivých jazykových rovinách. Pojmenujte základní nástroje logopedického vyšetření, vyšetření vývoje řeči, slovníkové zkoušky a další standardní součásti vyšetření narušené komunikační schopnosti. Popište využití jednotlivých testových metod.
13. Diagnostika postižení sluchu: vymezte základní typy zakázek vzhledem k typu a stupni sluchového postižení. Popište diagnostické nástroje v oblasti sluchového postižení: nástroje bez nutnosti modifikovat zadávání (neverbální), dílčí modifikace v zadávání (např. vývojové škály, testy schopností, testy osobnosti), speciální diagnostické nástroje vytvořené pro sluchově postižené.
14. Diagnostika postižení hybnosti: vymezte základní typy zakázek vzhledem k typu a stupni postižení. Pojmenujte jednotlivé oblasti motoriky, které vyšetřujeme. Pojmenujte faktory psychomotorického vývoje - směry, podmínky a jednotlivé stránky (aspekty) psychomotorického vývoje, jejich sledování a hodnocení. Uveďte základní diagnostické nástroje a možnosti jejich využití.
15. Diagnostika postižení zraku: vymezte základní typy zakázek vzhledem k typu a stupni postižení. Popište dostupné úprava stávajících diagnostických nástrojů a speciální diagnostické nástroje pro zrakově postižené.

(4) Student si vylosuje jeden okruh.

(5) Čas trvání zkoušky je přibližně 20 minut. Zkouška je rozpravou nad vylosovanými tématy. Komise v průběhu zkoušky pokládá studentovi doplňující otázky.

Čl. 5

Zkouška z předmětu SZZ KPES/0Q5 Poradenství a intervence ve speciální pedagogice

(1) Do zkoušky ústí tyto povinné předměty:

KPES/0PI1 Poradenství a intervence ve speciální pedagogice I
 KPES/0PI2 Poradenství a intervence ve speciální pedagogice II

(2) Zkouška má ústní formu. Student si ke zkoušce přinese seznam prostudované literatury. Čas určený na přípravu je přibližně 30 minut. O výsledku zkoušky rozhoduje komise na základě posouzení úrovně znalostí. U každé otázky je předpokládána základní orientace v tématu, schopnost vysvětlit ho a uvažovat nad ním i z teoretického i z praktického hlediska. Výkon je hodnocen jednou známkou.

(3) Tematické okruhy zkoušky jsou:

(1) Definujte pojmy intervence a poradenství. Vymezte poradenský vztah. Definujte na obecně rovině základní účel a zaměření poradenského procesu. Ilustrujte na příkladech ze speciálně pedagogické praxe.

- (2) Vyjmenujte základní aktéry poradenského vztahu. Popište jejich vzájemné vztahy a jejich vnitřní dynamiku. Uveďte, jakým způsobem s ní poradce pracuje a jak ji může měnit.
- (3) Komunikace v poradenském vztahu: vymezte pojmy verbální a neverbální komunikace, strukturovaná komunikace. Přizpůsobení komunikačních prostředků situaci klienta (uveďte příklady z různých oblastí speciálně pedagogické praxe). Pojmenujte principy aktivního naslouchání.
- (4) Úvodní fáze poradenského procesu: popište jednotlivé fáze procesu, od úvodního vzájemného poznávání klienta poradcem a poradce klientem; mapování zdrojů klienta, formulace cíle intervenčního procesu.
- (5) Průběh poradenské práce: popište možnosti, jak stanovit individuální délku poradenského procesu; závěr a vyhodnocení účinnosti poradenské intervence s případnými kontrolami.
- (6) Popište proces formulace Doporučení podpůrných opatření na základě diagnostické zprávy. Uveďte kritéria kvalitně zpracovaného doporučení.
- (7) Včasná intervence (podpora) realizovaná v rámci resortu MŠMT, legislativní opora. Význam a úkoly včasné intervence. Vybavení, role a kompetence ŠPZ pro tuto oblast odborné činnosti (důraz na poradenskou, výchovnou, vzdělávací a aktivizační činnost).
- (8) Koordinovaná podpora v duchu uceleného systému rehabilitace (USR). Struktura a vzájemná kooperace v rámci multidisciplinárního týmu. Kruhová podpora, respektování principů humanistické psychologie a holistického pojetí osobnosti člověka. Léčebné, sociální a pedagogické prostředky koordinované podpory. Rehabilitace jako pedagogický jev a proces významně ovlivňující vývoj dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami.
- (9) Uveďte intervenční a stimulační programy vhodné pro využití v předškolním věku a z různých oblastí podpory.
- (10) Uveďte intervenční programy a stimulační programy vhodné pro využití ve školním věku.
- (11) Popište různé formy poradenské práce: Individuální a skupinová intervence. Pravidla práce se skupinou, intervence do malé sociální skupiny. Práce s rodinou jako součást poradenského procesu.
- (12) Význam prevence v poradenské praxi. Popište jednotlivé typy a zaměření preventivních aktivit realizovaných v poradenské praxi.
- (13) Etický kodex poradenského pracovníka: uveďte základní etické limity poradenské práce. Jaké jsou možnosti rozvíjení odborných kompetencí poradenských pracovníků? Využití supervize.
- (14) Uveďte možnosti hodnocení kvality a průběhu poradenského procesu. Nástroje škálování a další možnosti hodnocení průběhu ze strany klienta.
- (15) Spolupráce poradenského pracovníka se školou, rodinou a jinými institucemi (OSPOD, policie, mediační a probační služba, neziskové organizace).
- (16) Poradenství a intervence u jedinců s postižením zraku: Podoba speciálně pedagogické intervence. Podpora v oblasti rozvoje specifických kompetencí dětí/žáků/studentů se ZP. Podpůrná opatření (stupně a typy PO) v kontextu stupně závažnosti postižení.
- (17) Poradenství a intervence u jedinců s poruchami chování. Specifika etopedického procesu. Možnosti intervence u jedinců s extrémními poruchami chování. Práce s žákem s poruchami chování v třídním kolektivu.
- (18) Poradenství a intervence u jedinců s postižením hybnosti. Podoba speciálně pedagogické intervence. Podpora v oblasti rozvoje specifických kompetencí

děti/žáků/studentů se ZP. Podpůrná opatření (stupně a typy PO) v kontextu stupně závažnosti postižení.

- (19) Poradenství a intervence u jedinců s postižením intelektu. Podoba speciálně pedagogické intervence. Podpora v oblasti rozvoje specifických kompetencí dětí/žáků/studentů se ZP. Podpůrná opatření (stupně a typy PO) v kontextu stupně závažnosti postižení.
- (20) Poradenství a intervence u jedinců s narušenou komunikační schopností. Podoba speciálně pedagogické intervence. Podpora v oblasti rozvoje specifických kompetencí dětí/žáků/studentů se ZP. Podpůrná opatření (stupně a typy PO) v kontextu stupně závažnosti postižení.
- (21) Poradenství a intervence u jedinců s postižením sluchu. Podoba speciálně pedagogické intervence. Podpora v oblasti rozvoje specifických kompetencí dětí/žáků/studentů se ZP. Podpůrná opatření (stupně a typy PO) v kontextu stupně závažnosti postižení.
- (22) Poradenství a intervence u jedinců s parciálními poruchami. Intervenční a reedukační programy pro žáky se specifickými poruchami učení. Podpůrná opatření využívaná při vzdělávání žáků s poruchami učení.
- (23) Spolupráce poradenského pracovníka se školou – odborná podpora pro školu. Spolupráce s učitelem, podpora práce asistentů pedagoga.
- (24) Spolupráce poradenského pracovníka s rodinou a jinými institucemi (OSPOD, policie, mediační a probační služba, neziskové organizace).

(4) Student si vylosuje jeden okruh.

(5) Čas trvání zkoušky je přibližně 20 minut. Zkouška je rozpravou nad vylosovanými tématy. Komise v průběhu zkoušky pokládá studentovi doplňující otázky.

Část III.

Kvalifikační práce

Čl. 12

Obsahové a formální požadavky

- (1) Minimální a maximální rozsah diplomové práce (vlastní text práce bez obsahu, seznamu literatury, příloh) je stanoven v zadání práce.
- (2) Formální požadavky na úpravu práce stanovuje čl. 20 odst. 10 opatření děkana.
- (3) Požadavky na úpravu citací a způsob uvedení bibliografických údajů stanovuje norma ČSN ISO 690, resp. APA.
- (4) Kritéria hodnocení diplomové práce jsou uvedena v příloze 1 této směrnice.

Čl. 13

Obhajoba diplomové práce

- (1) Obhajoba diplomové práce trvá přibližně 20 minut. Průběh obhajoby:
 - a. Student komisi stručně (např. za pomoci prezentačních programů) představí cíl práce, strukturu práce, výsledky a přínos práce).
 - b. Komise se seznámí s posudky práce.
 - c. Student reaguje na případné připomínky a otázky uvedené v posudku.
 - d. Následuje diskuse k práci, členové SZZ komise mohou studentovi položit doplňující dotazy.
- (2) Hodnocení práce zahrnuje hodnocení obsažené v posudcích i hodnocení obhajoby před komisí SZZ. Výkon je hodnocen jednou známkou

Část IV.

Závěrečná ustanovení

Čl. 14

Závaznost, aplikovatelnost a výklad směrnice

- (1) Pravidla obsažená v směrnici jsou závazná pro všechny, jichž se týkají, a to i pro vedoucího katedry. Změna v osobě vedoucího nemá na pravidla uvedená v této směrnici vliv.
- (2) Změny v pravidlech lze činit jen vydáním nové směrnice, a to postupem podle čl. 22 odst. 3 a 4 opatření děkana.
- (3) Vyjde-li najevo rozpor směrnice vedoucí katedry s některým opatřením děkana, proděkana, rektora, prorektora, vnitřním předpisem JU nebo PF nebo se zákonem, použije se přednostně ustanovení, které není obsaženo ve směrnici vedoucího katedry.
- (4) Výkladem směrnice je pověřen proděkan pro studium. Je-li to vhodné či nezbytné, vyžádá si před provedením výkladu stanovisko vedoucího katedry.

Čl. 15

Účinnost

Tato směrnice nabývá účinnosti 1. 3. 2022.

V Českých Budějovicích 31. 10. 2021

PaedDr. Helena Havlisová, Ph.D.
vedoucí katedry speciální pedagogiky

Příloha 1

Kritéria hodnocení bakalářské práce

Pozn.: kritéria se hodnotí na čtyřstupňových škálách, jejichž krajní polohy jsou uvedeny u každého kritéria.

Obsahová úroveň práce

- formulace cílů: *cíle jsou jasně formulovány – cíle nejsou korektně formulovány*
- struktura práce odpovídá cílům: *zcela odpovídá – neodpovídá*
- jednotlivé části práce: *jsou pro celek podstatné – nejsou podstatné*
- teoretická a empirická část práce jsou: *provázané – neprovázané*
- naplnění cílů práce: *cíle práce naplněny – nenaplněny*

Způsob zpracování

- zvolené metodologické řešení: *odpovídá cílům práce – neodpovídá cílům práce*
- adekvátní použití výzkumných metod, metodických postupů: *zcela adekvátní – neadekvátní*
- způsob prezentace problému/tématu: *přiměřený a jasný – neodpovídá typu práce, není srozumitelný*
- úroveň interpretace a diskuze k řešenému problému: *dostatečná – nedostatečná*
- propracovanost práce: *práce je ve všech svých částech přiměřeně propracovaná – některé části práce nejsou dostatečně dopracované, dokončené*

Práce se zdroji

- práce s odbornou literaturou *výborná – nedostatečná (neodpovídající)*
- aktuálnost použitých zdrojů: *zdroje jsou aktuální – zdroje nejsou aktuální*
- zahraniční zdroje: *práce obsahuje relevantní zahraniční zdroje – práce neobsahuje zahraniční zdroje¹*
- Relevance a validita zdrojů: *relevantní – nerelevantní*
- citační norma: *zcela dodržena – nedodržena*

Jazyková úroveň práce:

- stylistická vyspělost: *odpovídá úrovni odborného stylu – neodpovídá požadované úrovni*
- gramatická úroveň: *neobsahuje gramatické chyby – obsahuje velké množství gramatických chyb*
- odborný jazyk: *používá výborně – nepoužívá*

¹ Pro potřeby zpracování diplomové práce se toto kritérium považuje za zcela splněné, pokud student/ka využil/a alespoň pět relevantních zahraničních odborných zdrojů, preferovaně odborných článků a studií publikovaných v renomovaných odborných časopisech, sbornících či databázích.

Formální úroveň práce:

- rozsah práce: *odpovídá – neodpovídá stanoveným požadavkům*
- práce obsahuje požadované náležitosti: *obsahuje – neobsahuje*
- grafická úroveň práce: *vyhovující – nevyhovující*
- struktura a členění práce: *vyhovující – nevyhovující*